

PREGLED ZAKONODAJE, RAZISKOVANJA IZ VIDIKA SPOLA IN MEDIJEV TER PODROČJE ZAPOSLOVANJA V MEDIJSKI INDUSTRIJI NA PRIMERU NOVINARSKEGA POKLICA

Poročilo

V okviru temeljnega projekta Spolna diferenciacija v medijski industriji

Živa Humer in Mojca Frelj

Mirovni inštitut

Junij 2016

KAZALO

1. Uvod	3
2. Zakonodaja z vidika spola	3
2.1 Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2015-2020	4
2.2 Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških (2005-2013)..	5
2.3 Resolucija o Nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014-2018	7
3. Identifikacija mejnikov, ki zadevajo spol in reproduciranje neenakosti	8
4. Značilnosti uspoljenosti medijskega sistema v Sloveniji	9
4.1 Reprezentacije žensk v medijih	9
4.2 Jezik in spol	14
5. Značilnosti medijskega poročanja o spolih	15
6. Značilnosti zaposlovanja v medijskih industrijah in spolne specifike	19
7. Sindikalizem in (odsotnost) samo-organiziranost(i) novinarjev_k.....	22
8. Sklep	24
Viri	25
Priloge.....	29

* Besedilo ni lektorirano.

1. UVOD

Področje proučevanja spolne diferenciacije v medijih zajema obdobje zadnjih 25 let v Sloveniji, pri čemer v poročilu obravnavamo značilnosti in spremembe medijskega sistema iz vidika spolov. V poročilu se osredotočamo na zakonodajo in politike enakosti spolov, uspoljenost medijskega sistema in področje zaposlovanja v medijih. V prvem delu se osredotočamo na pregled relevantne zakonodaje iz vidika spola in medijev, ključnih akterjev in mehanizmov za doseganje enakosti spolov v medijih. V nadaljevanju identificiramo mejnike (institucije, zakonodajo, akterje_ke) v Sloveniji in širše, ki pomembno zadevajo spol in (ne)enakost.

V drugem delu je glavni namen prikazati značilnosti uspoljenosti medijskega sistema v Sloveniji, kar zajema pregled relevantne literature, študij in raziskovanja. Sledi pregled značilnosti medijskega poročanja o spolih, kjer se navezujemo predvsem na izsledke Global Media Monitoring Project, ki od leta 1995 analizira položaj žensk v medijih. V tretjem delu pa je glavni poudarek na zaposlovanju v medijih, kjer predstavimo obstoječe statistične podatke za novinarski poklic, zlasti opozorimo na težavnost položaja samostojnih in svobodnih novinarjev_k v Sloveniji.

2. ZAKONODAJA Z VIDIKA SPOLA

Namen tega dela je preučiti, kako zakonodaja uokvirja spol in enakost spolov, kateri dokumenti obravnavajo spol, kako je enakost spolov integrirana v zakonodaji tudi v navezavi na medije v obdobju zadnjih 25 let v Sloveniji.

V analizo smo zajeli naslednje dokumente, ki obravnavajo spol oziroma enakost spolov:

- Ustava RS
- Zakon o enakih možnostih
- Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja
- Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2005-2013 (ReNPEMZM) vključno s posameznimi Periodičnimi načrti in poročili
- Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2015-2020 (ReNPEMŽM15-20)
- Resolucija o Nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014-2018

V Sloveniji je enakost spolov zapisana v Ustavi RS in opredeljena v Zakonu o enakih možnostih in Zakonu o uresničevanju načela enakega obravnavanja.

Načelo enakosti pred zakonom v 14. členu Ustave deklarira enake človekove pravice in temeljne svoboščine ne glede na nacionalnost, spol, raso, jezik, vero, politična in druga prepričanja.

Na področju enakosti spolov predstavlja **Zakon o enakih možnostih žensk in moških (2002)** krovni zakon, ki postavlja temelje za izboljšanje položaja žensk in enakih možnosti za oba spola na vseh področjih delovanja. **Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja (2004)** je nadgradil pravno podlago za zagotavljanje enakega obravnavanja oseb ne glede na spol in druge osebne okoliščine.

Strateški dokument na področju politike enakosti spolov v Sloveniji je nacionalni program za enake možnosti žensk in moških, ki tematizira temeljna področja (ne)enakosti med spoloma, opredeli cilje, aktivnosti in ključne akterje na državni ravni (ministrstva), ki skrbijo za izvajanje aktivnosti. V obdobju med 2005 in 2013 je bila v veljavi prva **Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2005-2013 (ReNPEMZM)**, za obdobje med 2015 do 2020 je v veljavi drugi tovrsten dokument **Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2015-2020 (ReNPEMŽM15-20)**.

2.1 RESOLUCIJA O NACIONALNEM PROGRAMU ZA ENAKE MOŽNOSTI ŽENSK IN MOŠKIH 2015-2020

V dokumentu je določenih osem temeljnih področij enakosti spolov:

- enaka ekonomska neodvisnost,
- usklajevanje poklicnega in zasebnega oziroma družinskega življenja,
- družba znanja brez spolnih stereotipov,
- socialna vključenost,
- zdravje,
- uravnotežena zastopanost žensk in moških,
- nasilje nad ženskami in enakost spolov v zunanji politiki in
- mednarodno razvojno sodelovanje

Mediji so zajeti v področje, tj. **Družbe znanja brez spolnih stereotipov**, in podpodročje **»Odpravljanja stereotipnih podob spolov in spodbujanja enakih možnosti žensk in moških v kulturi in medijih«**. Cilj je **»Povečanje števila projektov in programov, ki prispevajo k odpravljanju stereotipov in spodbujanju enakosti spolov v kulturi in medijih«**, kazalniki pa zajemajo zlasti kvantificiranje analiz o položaju spolov v medijih in projektov, ki naslavljajo odpravo stereotipnih podob spolov. Za področje medijev je pomembno tudi podpodročje **»Spolno občutljive rabe jezika«**, kjer je zapisano:

S spolno nediskriminatorno (»neseksistično«) rabo jezika je mogoče uskladiti jezik z družbenimi in kulturnimi spremembami, ki zaznamujejo življenje žensk in moških, ter prispevati k udejanjanju enakosti spolov. Zato je treba vse – zlasti šolstvo, medije, pristojne organe (državni organi, nosilci javnih pooblastil itd.) – spodbuditi k uporabi obeh spolnih slovničnih oblik (ReNPEMŽM15-20, str. 38).

Eden od ukrepov vključuje spodbujanje spolno občutljive rabe jezika v javni upravi, v javnih medijih, v vzgoji in izobraževanju, kazalnik pa so sprejete smernice za spolno občutljivo rabo jezika na omenjenih področjih.

2.2 RESOLUCIJA O NACIONALNEM PROGRAMU ZA ENAKE MOŽNOSTI ŽENSK IN MOŠKIH (2005-2013)

V prvi Resoluciji o nacionalnem programu za obdobje 2005-2013 (ReNPEMZM) je bilo med 20 ključnimi cilji za doseganje enakosti spolov zastavljen tudi cilj doseganja enakih možnosti žensk in moških v kulturi in medijih (8. cilj) z dvema posebnima ciljema, to sta "večja vključitev vidika enakosti spolov v kulturno politiko" in "zmanjšanje stereotipnega prikazovanja vlog žensk in moških v medijih in oglaševanju". **Področje medijev in oglaševanja** je zajeto v Resoluciji pod krovno področje **Družba znanja**.

Izvajanje nacionalnega programa se spremlja vsaki dve leti na podlagi izvedenih aktivnosti v okviru periodičnih načrtov in poročil:

→ V Periodičnem načrtu 2006-2007 (str. 21) zasledimo pri opisu stanja na področju kulture in medijev naslednji zapis o medijih in njihovi vlogi pri oblikovanju stališč in vplivu vsebin v medijih na stališča in stereotipe. Problem neenakosti spolov v medijih in vsebinah je sicer identificiran, umanjajo pa konkretni ukrepi:

Mediji imajo pomembno vlogo pri ustvarjanju podobe sodobnega človeka in oblikovanju stališč o družbenih vlogah žensk in moških. Ravno medijske in oglasne vsebine pa pogosto utrjujejo predsodke in stereotipne podobe žensk in moških v družbi. Na eni strani ženske oziroma moške upodabljajo v njihovih tradicionalnih vlogah, na drugi strani pa so podobe žensk izrazito erotizirane.

Preseganje spolnih stereotipov in realistično upodabljanje vlog žensk in moških v družbi je pomembna naloga medijev, s katero prispevajo k ozaveščanju o enakosti spolov ter k preprečevanju diskriminacije zaradi spola. Medije je potrebno stalno obveščati o realni situaciji položaja žensk in moških ter o politikah, ki jih vodi Slovenija in druge države, pri odpravljanju neenakosti med spoloma.

V Poročilu za obdobje 2006-2007 aktivnosti s področja medijev niso zajete. Aktivnosti so potekale na področju kulture, in sicer priprava, izvajanje Pravilnika o strokovnih komisijah o uravnoteženi zastopanosti spolov pri sestavi komisij, in sofinanciranje festivala Mesto žensk.

→ V Periodičnem načrtu 2008-2009 (str. 19) je pri pregledu napredka, usmeritvah in izzivih na področju kulture, medijev in oglaševanja zapisana skoraj identična vsebina kot v Periodičnem načrtu 2006-2007:

Pomemben sektor kulture so tudi mediji, ki imajo odločujočo vlogo pri ustvarjanju podobe sodobnega človeka in oblikovanju stališč o družbenih vlogah žensk in moških. Medijske in oglasne vsebine pogosto utrjujejo predsodke in stereotipne podobe žensk in moških v družbi. Preseganje spolnih stereotipov in realistično upodabljanje vlog žensk in moških v družbi je pomembna naloga medijev, s katero prispevajo k ozaveščanju o enakosti spolov ter k preprečevanju diskriminacije zaradi spola.

Opredeljen je tudi cilj »Zmanjšanja stereotipnega prikazovanja vlog žensk in moških v medijih in oglaševanju« ter ukrep »Podpora programom in projektom za spodbujanje medijev in oglaševalskih organizacij, da delujejo v smeri odpravljanja stereotipov in spreminjanja

vzorcev glede vlog žensk in moških ter njihovih podob in vrednot«. Predvidene aktivnosti se nanašajo na izmenjavo dobrih praks med državami EU na področju preseganja spolnih stereotipov v medijih in oglaševanju.

V Poročilu za obdobje 2008-2009 je navedeno, da je v okviru ukrepa »Podpore programom in projektom za spodbujanje medijev in oglaševalskih organizacij, da delujejo v smeri odpravljanja stereotipov in spreminjanja vzorcev glede vlog žensk in moških ter njihovih podob in vrednot« nekdanji Urad za enake možnosti (sedaj Sektor za enake možnosti pri MDDSZ) januarja 2008 v času predsedovanja Slovenije EU organiziral evropsko konferenco o preseganju spolnih stereotipov *Odprava spolnih stereotipov: misija (ne)mogoče?*. Ključni poudarki konference so bili odprava spolnih stereotipov v vzgoji, izobraževanju, zaposlovanju, zasebnem oziroma družinskem življenju, v procesih odločanja ter v medijih. Izdana je bila publikacija *Odprava spolnih stereotipov: misija (ne)mogoče* s prispevki iz konference. Kot lahko preberemo v poročilu so bili na podlagi zaključkov konference sprejeti Sklepi Sveta o preseganju spolnih stereotipov v družbi s konkretnimi političnimi usmeritvami za odpravo spolnih stereotipov na ravni EU in na ravni držav članic. Države članice EU in Evropska komisija so izpostavile pomen spodbujanja kampanj za ozaveščanje in izmenjavo dobrih praks za odpravo spolnih stereotipov in nediskriminatornega prikazovanja žensk in moških v medijih.

→ Periodični načrt 2010 – 2011 vključuje področje medijev pri opredelitvi specifičnega cilja, tj. Zmanjšanja stereotipnega prikazovanja vlog žensk in moških v medijih in oglaševanju. Kot ukrep je navedena »Večja pozornost državnih organov in organov samoupravnih lokalnih skupnosti, da v informiranje in ozaveščanje javnosti, kjer je to relevantno, vključijo tudi načelo enakosti spolov«. Kot aktivnost je predvidena javna kampanja o ozaveščanju o obstoju, prepovedi in škodljivosti diskriminacije v okviru projekta Progress »Enaki v raznolikosti«.

V Poročilu za obdobje 2010-2011 (str. 35) je razvidno, da je Urad za enake možnosti leta 2010 in 2011 v okviru projektov »Enaki v raznolikosti« in »Doseči enakost v raznolikosti« (Progress) izvedel kampanjo z namenom ozaveščanja o diskriminaciji na podlagi osebnih okoliščin (rasa, etnična pripadnost, invalidnost, starost, rasa, vera ali prepričanje, spol, spolna usmerjenost ali druga osebna okoliščina). Kampanja je potekala prek radijskih in televizijskih oglasov in 'jumbo' plakatov z nosilnim sloganom kampanje: *Ne razlikuj – spoštuj!*

→ Periodični načrt 2012 – 2013 (str. 12) vključuje medije zgolj pri opredelitvi stanja in usmeritev:

Pomemben sektor kulture so tudi mediji, ki imajo odločujočo vlogo pri ustvarjanju podobe sodobnega človeka in oblikovanju stališč o družbenih vlogah žensk in moških. Ključna naloga medijev je torej v preseganju spolnih stereotipov in realističnem upodabljanju vlog žensk in moških v družbi, s čimer prispevajo k ozaveščanju o enakosti spolov ter k preprečevanju diskriminacije zaradi spola.

Pri navajanju ciljev, ukrepov in aktivnosti pa področji medijev in oglaševanja nista zajeti. Posledično področje medijev tudi ni zajeto v Poročilo za obdobje 2012 – 2013.

V poročilu o vrednotenju izvajanja resolucije Kanjuo Mrčela idr. (2013) ugotavljajo, da je za področje medijev značilna odsotnost raziskav, analiz, podatkov in osnove za ocenjevanje

položaja žensk in moških na področju medijev in kulture. Od začetnih poročil do konca obdobja, tj. leta 2013, je opazen trend povečanja spremljanja nekaterih podatkov, razdelanih po spolu in sicer, zlasti na področju kulture, medtem ko je področje medijev ostalo podprezentirano. Avtorice izpostavljajo, da je potrebno v prihodnjem nacionalnem programu spodbujati raziskave in analize o položaju žensk in moških v kulturnih poklicih, v medijih in oglaševanju ter spodbujati občutljivost za teme povezane z enakostjo spolov pri ustvarjanju medijskih vsebin (Kanjuo Mrčela idr. 2013).

Področje medijev je v kontekstu politike enakosti spolov prepoznano kot področje reproduciranja neenakosti spolov, zlasti pri oblikovanju javnega mnenja, pri stališčih in stereotipnih podobah spolov v medijih. Politika enakosti spolov v Sloveniji, kot je zapisano v obeh resolucijah, predvideva na področju medijev predvsem aktivnosti, ki temeljijo na ozaveščanju o enakosti spolov v medijih, prek projektov, kampanj in drugih javnih dogodkov. Kot ugotavljajo Kanjuo Mrčela idr. (2013) umanjka tudi spremljanje akterjev, ki so opredeljeni kot nosilci aktivnosti. Resolucija je namreč zakonsko zavezujoč dokument, zato predlagajo, da se uredi spremljanje in posledično sankcioniranje neizvajanja aktivnosti. Ugotovimo lahko, da umanjka sistematično in kontinuirano spremljanje medijev (raziskave, analize) in kontinuirano izvajanje konkretnih aktivnosti s ciljem večje enakosti spolov v medijih ter spremljanje (ne)izvajanja opredeljenih ukrepov. Na primer, aktivnosti, zlasti kampanje in javni dogodki (konference, delavnice) s področja medijev in spola, so potekale v okviru evropskih projektov, ki jih je izvajal nekdanji Urad za enake možnosti.

2.3 RESOLUCIJA O NACIONALNEM PROGRAMU ZA JEZIKOVNO POLITIKO 2014-2018

Za področje medijev in spola je pomembna tudi **Resolucija o Nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014-2018** (ReNPJP14-18), kjer je v prvi opombi zapisano, da so v dokumenti vsi subjekti pisani v ženski in moški slovnični obliki, pri čemer pa, kjer to ni možno moška slovnična oblika velja za oba spola.¹ In slednje je v uporabi večinoma skozi celoten dokument. V dokumentu je zapisano, da si:

Republika Slovenija na vseh področjih javnega življenja (izobraževanje, mediji, gospodarstvo itd.) z različnimi mehanizmi, spodbujevalnimi in normativnimi, skrbi za modus sporazumevanja, ki zagotavlja vsem družbenim skupinam enakopravno participacijo v družbi (neseksistična raba jezika, spoštovanje kulturne raznolikosti na ravni jezika ipd.).

Med ukrepi so predvidena tudi jezikovna izobraževanja za javne uslužbenke in uslužbenke, ozaveščanje o vlogi jezika in neseksistični ter spolno občutljivi rabi jezika.

V prvi **Resoluciji o nacionalnem programu za jezikovno politiko (ReNPJP0711)** je značilna odsotnost obravnave spola. Med opredeljenimi cilji je spol omenjen zgolj pri *stališču do seksistične ekstenzivnosti pri navajanju spolskih različic poimenovanj za poklice in funkcije v uradnih besedilih (državljeni in državljanke, poslanci oziroma poslanke, voznik ali voznica).*

¹ Slednje kaže na razumevanje in uporabno moškega slovničnega spola kot nevtralnega spola, kar je problematično iz vidika spolno občutljive rabe jezika.

Na podlagi pregleda obstoječe zakonodaje, nacionalnih programov in poročil lahko ugotovimo, da je spol razumljen izključno binarno (ženske - moški), enakost spolov pa kot zagotavljanje in doseganje enakih možnosti žensk in moških. Slednje zlasti iz vidika žensk. Nacionalna programa za enake možnosti žensk in moških zaznavata problem medijskega reproduciranja stereotipnih predstav in vlog žensk in moških ter problem podreprezentacije žensk, zaposlenih na področju medijev, v procesih odločanja in na položajih moči. V dokumentih so identificirane potrebe po odpravljanju stereotipov in spodbujanju enakosti spolov ter določeni mehanizmi za doseganje večje enakosti spolov v medijih. Problem je predvsem v tem, da umanjka sistematično spremljanje izvajanja zastavljenih aktivnosti ter sistematično raziskovanje in spremljanje medijev, vključno s statistikami.

3. IDENTIFIKACIJA MEJNIKOV, KI ZADEVAJO SPOL IN REPRODUCIRANJE NEENAKOSTI (lokalni in mednarodni kontekst)

- 1985 3. svetovna konferenca Združenih narodov o ženskah v Nairobiju
- 1991 Kolektivna pogodba za novinarje
- 1992 Urad za žensko politiko
- 1995 4. svetovna konferenca Združenih narodov o ženskah v Pekingu
- 1995 Global Media Monitoring Project
- 2000 Global Media Monitoring Project
- 2001 Urad za enake možnosti (prej Urad za žensko politiko)
- 2002 Zakon o enakih možnostih žensk in moških
- 2004 Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja
- 2004 Novinarska stavka
- 2005 Global Media Monitoring Project
- 2005 Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2005-2013 (ReNPEMZM)
- 2010 Global Media Monitoring Project
- 2012 Ukinitev Urada za enake možnosti
- 2012 Sektor za enake možnosti pri MDDSZ (prej Urad za enake možnosti)
- 2015 Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2015-2020 (ReNPEMŽM15-20)
- 2015 Global Media Monitoring Project

V mednarodnem kontekstu pomemben mejnik predstavlja **3. svetovna konferenca Združenih narodov o ženskah v Nairobiju I. 1985**, kjer so ključni poudarki s področja medijev in komuniciranja, odprava stereotipnih podob žensk in zahteve po dostopu do informacij ter udeležbe žensk na vseh nivojih zaposlenosti v medijih in komuniciranja, pri oblikovanju medijskih vsebin in njihovega spremljanja. Tudi na **4. svetovni konferenci Združenih narodov o ženskah v Pekingu I. 1995** predstavljajo mediji eno ključnih področij neenakosti spolov. Države, med njimi tudi Slovenija, so se zavezale k uresničevanju enakih pravic žensk in moških, zagotavljanju uveljavljanja človekovih pravic žensk in deklet ter krepitevi moči in izboljšanju položaja žensk. Področje medijev je v Pekinški deklaraciji in Pekinških izhodiščih

za ukrepanje prepoznano kot eden ključnih izzivov za doseganje enakih možnosti žensk in moških v sodobnih družbah. Povečanje deleža žensk v procesih odločanja v medijih, možnost izražanja in odločanja v medijih ter spodbujanje uravnoveženega zastopanja obeh spolov vključno z nestereotipnim upodabljanjem žensk, so zapisani pod cilji deklaracije.

Na področju spremljanja medijev iz vidika spola predstavlja pomemben mejnik globalni projekt, tj. **Global Media Monitoring Project**, ki od leta 1995 analizira položaj žensk v medijih in predstavlja doslej najbolj obsežno analizo (izsledki so predstavljeni v nadaljevanju). Projekt spremljanja medijev poteka vsakih pet let, Slovenija je sodelovala zgolj l. 1995 in l. 2000.

V slovenskem kontekstu so mejniki na področju medijev in spola ustanovitev **Urada za žensko politiko** l. 1992, ki se l. 2001 preimenuje v Urad za enake možnosti. Vlada leta 2012 Urad za enake možnosti ukine ter pristojnosti prenese v Sektor za enake možnosti pri Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Urad za žensko politiko, ki je nastal tudi ob močni podpori feminističnega gibanja v osemdesetih (Humer 2007, Jalušič 2002), je temo medijev z vidika spola postavil na agendo politike enakosti spolov v Sloveniji. Eno ključnih del je delo Dorotee Verša (1996) o Medijski podobi spolov, ki je izšla pri Uradu za žensko politiko. Za skoraj celo desetletje področje medijev in spolov ostane podprezentirano, kar se kaže tudi prek tega, da Slovenija od l. 2000 ni več sodelovala v Global Media Monitoring projektu, velik manko pa je opaziti na raziskovalnem področju, ki je ključno za mapiranje položaja spolov v medijski industriji.

4. ZNAČILNOSTI USPOLJENOSTI MEDIJSKEGA SISTEMA V SLOVENIJI

Za kontekst Slovenije je pri proučevanju medijev in spolov značilno predvsem raziskovanje:

- tematike reprezentacije spolov v medijih, tako na ravni medijskih vsebin, pojavljanja v medijih, kot na ravni strukture zaposlenih po spolu in položaju na delovnem mestu v medijih;
- tematike jezika in spola.

4.1 REPREZENTACIJE ŽENSK V MEDIJIH

Številčno prevladujejo **diplomske in magistrske naloge** (npr. Ažman 2011, Štih 2005) in raziskave, študije ter analize (Verša 1996, Hrženjak idr. 2002, Čepič 2007, Metina lista 2016), ki obravnavajo **reprezentacije žensk in moških v posameznih medijih, zlasti na televiziji**. V analizah oddaj glede reprezentacije spolov so večinoma zajete oddaje na RTVSLO, primerjalne analize medijev so redke (Štih 2005, Prpič 2010). Poleg reprezentacije spolov v medijih so tudi raziskave in študije, ki vključujejo tudi proučevanje zaposlenih po spolu v medijih (EIGE 2013, Humer 2014). Nekaj del pa se nanaša tudi na tematiziranje jezika iz vidika spolov (Žagar 1996, Klančar 2011, Šribar 2011, 2014, 2015).

Eno ključnih del s področja spola in medijev je delo **Dorotee Verša (1996) o Medijski podobi spolov**, v katerem je avtorica obravnavala podobe spolov v medijih prek pogostosti pojavljanja žensk in moških ter družbenih vlogah v katerih se pojavljajo na televiziji. Njene ugotovitve izpred 20 let kažejo, da se je v oddajah informativnega programa na TVSLO1 v enem tednu (april 1991; 98 ur) zvrstilo 25% žensk in 75% moških, medtem ko je v informativnih oddajah nastopilo 37% novinark in 63% novinarjev.

Tabela 1: Osebe, prikazane v informativnem programu, po vlogah in spolu (1. Program RTVSLO)

	Moški	Ženske
Urednik_ca/voditelj_ca	72%	28%
Reporterji_ke	50%	50%
Intervjuvani_e	87%	13%
Prikazani_e	96%	4%

Vir: Verša, 1996, str. 15.

V vlogi predstavnikov politike in gospodarstva se večinoma pojavljajo moški, tudi v vlogi strokovnjakov, medtem ko ženske nastopajo zlasti kot naključno intervjuvane, med strokovnjakinjami pa jih praktično ni.

Tabela 2: Intervjuvane osebe v informativnem programu glede na intervju (1. Program RTVSLO)

	Moški	Ženske
Glavni akterji/akterke*	93%	7%
Strokovnjaki_nje**	85%	15%
Naključno intervjuvani_e	60%	40%

*državniki_ce, parlamentarni predstavniki_ce, predstavniki_ce podjetij, ...

** zdravniki_ce, ekonomisti_ke, pedagogi_nje, ...

Vir: Verša, 1996, str. 18.

Verša (1996) opozori tudi na sindrom mlade novinarke in starejšega novinarja, saj je analiza strukture novinark_jev v informativnem programu pokazala, da s starostjo delež novinark pada, pri moških pa je trend ravno obraten. V starosti do 35 let je bilo 45% novinark in 55% novinarjev; med 36 in 50 let je bilo 33% žensk in 67% moških; medtem ko je bilo nad 50 let le še 21% žensk in 79% moških.

Tabela 3: Novinarski kader v informativnem programu po starosti in spolu (1. program RTVSLO)

Starost	Moški	Ženske
Do 35 let	55%	45%
Od 36 do 50 let	67%	33%
Nad 50 let	79%	21%

Vir: Verša, 1996, str. 16.

Tabela 4: Zaposleni v medijih po položaju in spolu (vsi slovenski mediji)

	Moški	Ženske
Novinarji_ke	53%	47%
Vodstvo	67%	33%

Vir: Verša, 1996.

Razloge za neenakost spolov na mestih odločanja prepoznava Verša (1996) predvsem v predsodkih in stereotipih o spolnih vlogah, v diskriminaciji na podlagi spola pri zaposlovanju, zaprtosti neformalnih kanalov odločanja za ženske in obremenjenosti žensk z zasebnim življenjem, zlasti z neformalnim skrbstvenim delom.

Štih (2005) v analizi pogostosti pojavljanja žensk in moških v informativnem programu na TV Slovenija in na POP TV in družbenih vlogah v katerih se pojavljajo ženske in moški (voditelji_ce novinarji_ke, zunanji dopisniki_ce, intervjuvani_v studiu, tisti, ki so dali izjavo, anketirani_e, prikazani_e na zaslonu), ugotavlja, da se ženske pogosteje pojavljajo v vlogah novinark, voditeljic, zunanjih dopisnic in anketirank, moški pa so pogosteje v vlogi intervjuvancev v studiu, pogosteje se pojavljajo kot tisti, ki dajejo izjavo in so pogosteje prikazani na zaslonu. V analiziranem informativnem programu (enotedenski televizijski program na obeh televizijah v januarju in februarju 2005) je na TV SLO1 in POP TV nastopilo 3029 oseb, od tega 1004 žensk (33,1%) in 2025 moških (66,9%); na TV SLO1 33,9% Ž in 66,1% M, na POP TV pa 31,8% Ž in 68,2% (ibid.).

Podreprezentiranost žensk v medijih potrди tudi Čepič (2007) v delu **Ženske v pogovornih oddajah slovenskih televizij**. V analizo je vključena zastopanost žensk in moških, ki so jih gostili v pogovornih oddajah Pod žarometom (TV SLO1), Tarča (TV SLO1) in Trenja (POP TV) med aprilom in junijem 2005. Med povabljenimi je bila manj kot petina žensk, pri čemer so nastopale v vlogah, ki so stereotipno ženske, kot žrtve, vzgojiteljice in/ali skrbnice.

Tabela 5: Delež in povprečno število gostov in gostij po televizijah in oddajah od aprila do junija 2005

		Spol			
		Moških		Žensk	
Medij	Ime oddaje	Delež	Povprečno	Delež	Povprečno
TVSLO	Pod žarometom	84,0%	4,7	16,0%	0,9
	Tarča	90,0%	6,0	10,0%	0,7
TV skupaj		85,7%	5,0	14,3%	0,8
POP TV	Trenja	77,4%	7,5	22,6%	2,2
Skupaj		80,7%	6,2	19,3%	1,5

Vir: Čepič, 2007, str.47.

Tabela 6: Povprečni delež izjav gostov in gostij v treh analiziranih oddajah

Oddaja	Moški	Ženske
Pod žarometom	86,5%	13,5%
Tarča	84,8%	15,2%
Trenja	79,2%	20,8%
SKUPAJ	82,8%	17,2%

Vir: Čepič, 2007, str.58.

Primerjava med deležem žensk v analiziranih oddajah in povprečnim deležem izjav pokaže, da je bilo v oddajah bistveno manj žensk kot moških ter da je delež izjav žensk zelo nizek (v primeru oddaje Pod žarometom celo nižji od deleža udeležbe). V analiziranih oddajah se razpravlja o aktualnih političnih in družbenih temah ter problemih, kar tudi pomeni, da v teh oddajah nastopajo predstavniki družbenih elit, kjer pa je žensk malo. Doseganje večje prepoznavnosti žensk in večjega deleža žensk na vodstvenih položajih je povezano tudi z večjo zastopanost žensk v pogovornih oddajah in širše v medijih (Čepič 2007).

Spolni diferenciaciji v medijih Prpič (2009) v **Primerjalni analizi osrednjih televizijskih informativnih oddaj 24ur in Dnevnik** namenja manjšo pozornost. V analizo oddaj v izbranem obdobju marec 2004, marec 2005, marec 2006 je bilo zajetih skupaj 186 oddaj (93 oddaj 24ur in 93 oddaj Dnevnika). V analiziranem obdobju je bilo število nastopajočih oseb 3.307, med njimi zgolj 20,6% žensk: pri čemer je bilo v oddaji 24ur 18,3% žensk, v Dnevniku pa 20,0% žensk (Prpič, 2009: 141). V uredništvu oddaje Dnevnik je delalo 88 novinark (66,7%), ki so pripravile 904 prispevke (74,1%); v uredništvu oddaje 24ur je bilo 52 novinark (65,8%), ki so pripravile 877 prispevkov (64,2%) (Prpič, 2009: 149).

Tudi Ažman (2011), ki se pri analizi oddaj na TV Slovenija (Odmevi, Tarča, Pogledi Slovenije, Intervju, Studio City, Polnočni klub in Omizje) osredotoča na teme oddaj, spolno sestavo glede na temo, poročanje voditeljice_je, sestavo gostujočih po spolu, čas in frekvenco govora, ugotavlja podreprezentiranost žensk v medijih, podobno kot pred njo Štih (2005), Čepič (2007) in Verša (1996). Zastopanost žensk je bila v 35 analiziranih oddajah v prvih šestih mesecih leta 2011 zgolj 21%. Poleg tega so ženske manj zastopane v prispevkih, na primer izjavo za prispevek je dalo 26 žensk in 87 moških (Ažman, 2011: 55). Zastopanost žensk na vodilnih položajih na RTVLO je nižja v primerjavi z moškimi, pri čemer je na vodilnih položajih 29% žensk in 71% moških. Ženske so časovno govorile sicer dlje časa v primerjavi z moškimi, a bile pogosteje prekinjene s strani voditelja_ice in drugih gostov_ij. Ažman (2011) potrди seksistično rabo jezika, ki se kaže v neuporabi obeh spolnih slovničnih oblik in naslavljanju zgolj dela publike, tj. gledalcev.

V projektu Meta dekleta oziroma Metina lista, ki od maja 2014 mesečno spremlja šest najbolj gledanih informativno-analitskih oddaj na televizijah (Odmevi, Studio City, Tarča, 24ur Zvečer, Epilog in Svet na Kanalu A) glede na pojavljanje po spolu v teh oddajah in glede na teme o katerih govorijo strokovnjaki_nje. Splošna ugotovitev je, da so v medijih v dobrih dveh tretjinah prezentirani moški, ženske v manj kot tretjini primerov. V posameznih mesecih, kot navajamo v nadaljevanju, je delež sogovornic tudi višji, vendar je povprečje v proučevanem obdobju praktično konstantno. Med septembrom 2014 in junijem 2015 so v

oddaji Svet na Kanalu A gostili največ sogovornic, in sicer 36%, sledi oddaja Epilog z 31% sogovornic, potem Danes na Planet TV s 28% sogovornic, v Studiu City je bilo 27% žensk, v TV Klubu na POP TV 25%, v Tarči 23% ter 22% sogovornic v Odmevih, kjer so gostili najmanj žensk. Marca 2016 je bilo v šestih analiziranih oddajah skupaj 77% gostov (M) in 23% gostij (Ž); najmanj v 24ur Zvečer in v Studiu City (20%), v Odmevih je bilo 23% gostij, v Tarči in v oddaji Danes na Planet TV pa 24%, največ, tj. 33% gostij pa je bilo v oddajah Svet na Kanalu A. 1. aprila 2016 so v oddaji Tarča na RTV Slovenija gostili največji delež žensk, 55 %, najmanjši delež sogovornic pa so gostili v oddaji 24ur Zvečer na POP TV, in sicer 16%. Skupno je bil delež vabljenih sogovornic 28%, sogovornikov pa 72% (<http://metadekleta.metinalista.si/category/analize/>).

Podprezentiranost žensk na vodstvenih in vodilnih položajih v medijih v Sloveniji potrjuje pilotna študija **Enakost spolov in mediji**, ki je bila izvedena v okviru Mirovnega inštituta. Z višanjem položaja se delež žensk niža (Humer 2014). V študiji sogovornice ocenjujejo, da so se za vodstvene položaje morale bolj dokazovati z delom, vložiti več energije in napora v primerjavi z moškimi kolegi. Hkrati to velja tudi pri uveljavljanju na področjih, ki veljajo za 'moška' področja, kot so politika, gospodarstvo in šport (ibid.). Tudi napake so potem bolj vidne in izpostavljene ter pogosto pospremljene s predsodki in spolnimi stereotipi. V intervjujih so bili zaznani primeri odkritega seksizma oz. diskriminacije zaradi osebne okoliščine spola pri zaposlovanju in plačilu. V zaostrovanju in poslabševanju razmer v družbi in na trgu dela, ko se poslabšujejo razmerja med pogoji dela, delom in plačilom, se delež žensk na višjih položajih v medijih povečuje. V tovrstnih razmerah ženske vstopajo na vodilne in vodstvene položaje kot krizne menedžerke. Intervjuvanke so izpostavljale, da se zaposlitev pri ženskah in delovanje v javni sferi percipira skozi njihovo zasebno življenje in skrbstveno vlogo v družini (skrb za otroke in starejše) ne glede na raven delovanja in pozicije moči, medtem ko pri moških velja ostrejša ločnica med vlogami v zasebni in javni sferi (ibid.). O razlogih, zakaj je v oddajah veliko več gostov kot gostij, so sogovornice izpostavile tudi, da je težje najti sogovornice kot sogovornike, saj se slednji lažje odločajo za nastopanje in so številčnejši zastopani na posameznih področjih. Meta dekleta so v ta namen pripravile Bazo 100, ki vključuje sto strokovnjakinj iz različnih področij delovanja, kar lahko služi kot pomoč novinarjem in novinarkam pri iskanju sogovornic.

Na evropski ravni je potrebno izpostaviti obsežno raziskavo Evropskega inštituta za enakost spolov o **zastopnosti spolov pri odločanju v medijih**. V raziskavi l. 2012 je sodelovalo 99 medijskih hiš, tako javnih kot zasebnih ter tistih z mešanim lastništvom iz 27 držav članic EU in Hrvaške. Metodologija je zajemala tudi izvedbo 65 intervjujev z ženskami, uveljavljenimi v medijskih poklicih.² Ključne ugotovitve potrjujejo tezo o vertikalni segregaciji in steklenem stropu. V medijih še vedno prevladujejo moški kljub temu, da predstavljajo ženske (40%) skoraj polovico zaposlenih in predstavljajo več kot polovico (68%) vseh, ki diplomirajo iz področja medijev (novinarstvo in drugi medijski poklici). V Sloveniji je slednji delež še višji, saj je 83% vseh, ki zaključijo študij na področju medijev, žensk. Delež žensk, ki so vključene v procese odločanja na najvišjih ravneh je še vedno nizek, tako je 32% žensk (in 68% moških) na ravni celotnega menedžmenta, v Sloveniji je 35% žensk in 65% moških. Na ravni glavnega izvršnega direktorja oz. direktorice je v EU le še 16% žensk, v Sloveniji 20%. Delež žensk

² V Sloveniji je študijo izvedla mag. Brankica Petković (Mirovni inštitut), v vzorec so bili vključeni Delo, RTV Slovenija in POP TV.

narašča na nižjih ravneh odločanja, npr. na srednji, operativni ravni odločanja, kjer je v EU 33% žensk, v Sloveniji pa 41%. Pri članstvih v svetih ženske predstavljajo le petino vseh, bolje so zastopane v upravah javnih televizij (29%) kot pa v privatnih medijskih hišah (21%). V Sloveniji je delež žensk in moških pri članstvih v svetih v privatnih medijskih hišah uravnotežen, v javnih pa je 14% žensk v svetih. Različni mehanizmi, kot so načrti za udejanjanje enakosti spolov, politike raznolikosti in kodeksi ravnanja obstajajo v nekaj več kot četrtini medijskih hiš. Prav tako ima razmeroma malo medijskih hiš formalne mehanizme za spremljanje položaja spolov in politike enakosti spolov. Le 16% medijskih hiš ima odbor za izvajanje politike enakosti, 14% medijskih hiš ima odgovorno osebo za področje enakosti spolov/raznolikosti (t.i. equality/diversity officer) in le 9% jih ima oddelek za enakost/raznolikost. V Sloveniji je na tem področju sprejeta politika preprečevanja nadlegovanja na delovnem mestu in dostojanstva na delovnem mestu, ni pa politike enakosti spolov, prav tako ni usposabljanj za vodstva niti ozaveščanja za vse zaposlene glede enakosti spolov (EIGE 2013).

4.2 JEZIK IN SPOL

Spolno občutljivo rabo jezika v svojih delih obravnava **Renata Šribar** (2011, 2014, 2015), ki izpostavi, da jezik odraža družbene odnose, ki jih v vsakdanjem življenju jemljemo kot samoumevne. V svojih delih predstavi **predloge za spolno občutljivo oz. neseksistično rabo jezika**, kot so izogibanje generični rabi moškega spola pri imenovanju poklicev, oseb, itd., uporaba množinskega samostalnika (npr. delavstvo). Med predlogi je tudi »uporaba glagolnika kot samostalniške besede ali uporaba nadomestnega samostalnika, ki ni v »nezaznamovanem« (tj. generičnem) moškem spolu (npr. Arhivarjenje je s historične perspektive pomembno opravilo.« namesto »S historične perspektive opravlja arhivar pomembno opravilo.«)« (Šribar, 2011: 3). Izpostavi predlog uporabe obeh oblik slovničnih spolov ali zamenjavo z množinskim samostalnikom ter v stavčni sintaksi menjavo vrstnega reda »spolno zaznamovanih samostalnikov tako, da je glagolska oblika enkrat ženska, drugič moška (npr. »informacije, ki so jih podale respondentke in respondenti« in »informacije, ki so jih podali respondenti in respondentke«) (Šribar, 2011: 4). Eno od problematičnih področij na področju jezika je tudi svojilnost, ki je razširjena oblika naslavljanja žensk. Šribar (2011) poudarja, da se manko refleksije o razmerjih spolov na ravni jezika kaže tudi pri oblikah priimkov žensk s končnico, ki označuje svojino, npr. profesorica Novakova.

Poleg tega je v različnih dokumentih in besedilih pogosto zapisano, da je uporabljena moška slovnična oblika pri čemer vsebina naslavlja ženske in moške. Na primer, Prpič (2009: 19) zapiše, da se v knjigi poslužuje uporabi moškega spola, s katero se je »želel izogniti nepotrebnemu navajanju podatkov v obeh spolih« in se hkrati tudi opraviči bralkam za to: »Bralkam se opravičujem in jih prosim za razumevanje« (ibid.).

V medijih še vedno pogosto zasledimo naslavljanje »drage gledalke, cenjeni gledalci«, kot na primer, v prispevku o sklanjanju priimkov, objavljenem na MMC (18.5.2016). Na spletnem MMC-ju uvajajo novo rubriko Jezikovni spletovalec, pri čemer vabijo z »Drage uporabnice in cenjeni uporabniki MMC-ja!«.

Če povzamemo, v Sloveniji je tema medijev in spolov raziskana zlasti prek reprezentacije spolov v medijih, kjer je merjena predvsem pojavnost na televizijskem ekranu, vloge v katerih se pojavljajo ženske in moške, čas govora, itd. (Verša 1996, Štih 2005, Čepič 2007, Prpič 2009, Ažman 2011). Skupna je predvsem ugotovitev, da je delež žensk bistveno nižji od deleža moških, tako pri izjavljanju kot nastopanju in da so vloge spolno diferencirane (vloge predstavnikov politike, stroke, izjave naključno mimoidočih, ipd). Pregled literature pokaže na manko raziskav o zaposlenosti v medijih in o položaju na delovnem mestu po spolu. Obstoječe študije potrjujejo podreprezentiranost žensk tudi na položajih odločanja v medijskih strukturah (EIGE 2013). Neenakost spolov na področju medijev se pokaže tudi pri spolno neobčutljivi rabi jezika, kjer se poskuša moško slovnično obliko vpeljati kot spolno nevtralno obliko.

5. ZNAČILNOSTI MEDIJSKEGA POROČANJA O SPOLIH

V mednarodnem kontekstu je iz vidika analize medijev in spolov ključnega pomena **Global Media Monitoring Project**, ki poteka vsakih 5 let z začetki leta 1995. Predstavlja obsežno bazo podatkov o participaciji žensk in upodabljanju žensk v medijih (časopis, radio, televizija) na globalni in lokalni ravni. Slovenija je sodelovala leta 1995 in 2000.

Leta 1995 je v projektu sodelovalo 71 držav, pri čemer je bila Slovenija obravnavana v kontekstu držav Vzhodne Evrope³. Globalno je bilo l. 1995 43% novinark, med intervjuvanimi osebami pa le 10% žensk (Media Watch 1995: 10), medtem ko je bilo v Vzhodni Evropi 37% novinark, med intervjuvanimi pa le 15% žensk (Media Watch 1995: 11). Med temami, ki jih pokrivajo novinarke izstopajo socialne tematike, umetnost in zabava, pri novinarjih pa politika, šport in mednarodne teme.

Leta 2000 je sodelovalo skupno 70 držav, pri čemer avtorice in avtorji ugotavljajo, da so rezultati analize praktično identični z letom 1995 (Spears idr. 2000). Na globalni ravni so ženske v vlogi novinark, voditeljic, reporterok v 41%, v Evropi⁴ v 45%, kot subjekti novic, torej kot osebe, ki so prikazane v novicah pa zgolj v 18% primerov (Spears idr. 2000: 15). Šport je področje, ki ga večinoma pokrivajo moški (61%), medtem ko pri ostalih temah ni tolikšnega odstopanja. V Evropi so novinarke za sogovornico pogosteje izbrale žensko (25%), medtem ko so novinarji izbrali žensko sogovornico v 21% (Spears idr. 2000: 24).

Leta 2005 je v mednarodnem projektu sodelovalo že 76 držav. Glavna ugotovitev je, da je le malo sprememb v primerjavi z letoma 1995 in 2000, ki bi šle v smeri večje enakosti spolov v medijih (Gallagher 2005). Ženske so v vlogi subjektov novic reprezentirane v 21%, v Evropi prav tako v 21% (Gallagher, 2005: 31). Najpogosteje so ženske reprezentirane prek izjavljanja osebnih izkušenj, kot priče dogodkom, medtem ko se moški pojavljajo v novicah v vlogi strokovnjakov, tistih, ki dajejo izjave, ipd. Očitna razlika med spoloma je tudi v starosti pojavljanja žensk in moških v novicah. Kar 72% žensk, ki se pojavlja v novicah, je mlajših od 50 let, medtem ko je 49% moških subjektov novic starih med 50 in 60 let (Gallagher, 2005: 58). Na globalni ravni so ženske v vlogi novinark, voditeljic, reporterok, ustvarjalk novic zastopane v 53%, v Evropi pa v 49% (Gallagher, 2005: 60).

³ Bolgarija, Hrvaška, Češka republika, Madžarska, Litva, Romunija, Rusija, Slovaška in Slovenija.

⁴ V poročilih od leta 2000 dalje ni več delitve na Vzhodno in Zahodno Evropo, temveč obstaja enotna kategorija Evropa.

Leta 2010 je sodelovalo že 108 držav, med njimi ni bilo Slovenije. Je pa projekt prvič zajel tudi spletne medije. Opazen je kontinuiran napredek od leta 1995 (17%), ko postopno narašča delež žensk, ki se pojavljajo kot subjekti novic, leta 2010 je skupno 24% žensk, ki so prikazane v novicah, v Evropi pa 26% (delež žensk kot subjektov novic se je povečal za 10 odstotnih točk od leta 1995). V analiziranih spletnih novicah je podobno kot v drugih medijih, delež žensk kot subjektov novic je majhen in znaša 23%. Poleg tega so ženske v primerjavi z moškimi trikrat bolj pogosto zastopane v novicah v vlogi žrtev (Macharia idr. 2010: X).

Leta 2015 je sodelovalo že 114 držav, Slovenije tudi tokrat ni bilo med sodelujočimi državami. Razlog je v tem, da je bil izbran dan za spremljanje medijev, 25. marec, ki je v Sloveniji materinski dan, kar ne bi dalo verodostojnih podatkov. Glavna ugotovitev poročila je, da je od 2010 do 2015 zaznati stagnacijo, saj se na primer, delež žensk v medijih ni zvišal, temveč je ostal na ravni leta 2010, tj. 24%. Prisotnost žensk se je najbolj povečala v tiskanih medijih, od 16% leta 1995 na 26% leta 2015, najmanj pa na televiziji, in sicer zgolj za 3 odstotne točke (Macharia 2015).

Tabela 7: Delež žensk v medijih od 1995 do 2015

	1995	2000	2005	2010	2015
Časopis	16%	17%	21%	24%	26%
Radio	15%	13%	17%	22%	21%
Televizija	21%	22%	22%	24%	24%
Skupaj	17%	18%	21%	24%	24%

Vir: Macharia, 2015, str. 31.

Pri **vlogi oz. položaju v novicah**, je največji delež žensk, ki izjavljajo iz osebne izkušnje, tj. 38% l. 2015, najmanjši pa v vlogi strokovnjakinje, komentatorke, kjer so ženske prezentirane nekoliko manj kot v petini primerov.

Tabela 8: Vloga/položaj žensk v novicah od 2005 do 2015

Vloga/položaj	2005	2010	2015
Osebna izkušnja (oseba podaja mnenje ali komentar na podlagi osebne izkušnje); mnenje nujno ne odraža mišljenja širše skupine	31%	36%	38%
Splošno mnenje: osebno mnenje izraža splošno mnenje, mnenje 'navadnega državljana_ke'	34%	44%	37%
Priča dogodku: oseba daje izjavo ali komentar, ki temelji na neposrednem opazovanju	30%	29%	30%
Subjekt: novica je o osebi ali o delovanju te osebe	23%	23%	26%
Izjavljalka: oseba reprezentira ali govori iz položaja določene skupine ali organizacije	14%	19%	20%
Strokovnjak_inja/komentator_ka:	17%	20%	19%

oseba navaja dodatne informacije, mnenja ali komentarje, ki so utemeljeni v strokovnem poznavanju področja			
--	--	--	--

Vir: Macharia, 2015, str. 36.

Podatki o deležih po **spolu in starosti** žensk in moških, ki se pojavljajo na televizijskih ekranih, pokažejo, da se ženske manj pojavljajo na televiziji, zlasti starejše ženske od 65 let dalje praktično izginejo iz zaslonov. Pri ženskah je očiten trend naraščanja pojavljanja na televiziji do 35. leta starosti, potem pa delež začne upadati, medtem ko deleži moških konstantno naraščajo s starostjo.

Tabela 9: Starost subjektov novic na televiziji po spolu od 2005 do 2015

	2005		2010		2015	
	Ž	M	Ž	M	Ž	M
12 let in manj	43%	57%	25%	75%	41%	59%
13-18	40%	60%	27%	73%	49%	51%
19-34	35%	65%	54%	46%	31%	69%
35-49	25%	75%	37%	63%	28%	72%
50-64	15%	85%	24%	76%	17%	83%
65 let in več	12%	88%	17%	83%	17%	83%

Vir: Macharia, 2015, str. 42.

Novinarke bodo za sogovornico pogosteje izbrale žensko (29%) v primerjavi z moškimi (26%), a še vedno manj kot v tretjini primerov (Macharia 2015:10).

Podreprezentiranost žensk v tradicionalnih medijih se je prenesla na spletne medije, kjer se ženske v spletnih novicah pojavijo v četrtini primerov. Spolna vrzel je najmanjša v Severni Ameriki, kjer je delež žensk v medijih 40%, Latinski Ameriki (30%) in Karibih (29%). Po posameznih področjih je delež žensk, strokovnjakinj v medijih največji na področju znanosti in zdravja (41%), najnižji pa na področju politike (19%).

Tabela 10: Spletne novice: delež žensk glede na teme in regijo

Regija	Politika in vlada	Ekonomija/gospodarstvo	Znanost in zdravje	Socialne in pravne teme	Kriminal in nasilje	Umetnost, mediji, šport	Skupaj
Afrika	32%	9%	0%	0%	0%	0%	19%
Azija	19%	3%	35%	29%	39%	24%	27%
Karibi	24%	35%	50%	32%	23%	25%	29%
Evropa	17%	26%	36%	27%	23%	25%	24%
Latinska Amerika	28%	19%	48%	32%	28%	31%	30%
Srednji Vzhod	10%	0%	0%	22%	20%	47%	17%
Severna Amerika	18%	42%	75%	31%	50%	50%	40%

Pacifiško otočje	20%	17%	43%	27%	22%	28%	25%
Transnacionalne spletne strani*	15%	0%	13%	22%	8%	14%	15%
skupaj	19%	23%	41%	28%	27%	26%	25%

Vir: Macharia, 2015, str. 64.

Pri **vlogi oz. položaju v spletnih novicah**, je največji delež žensk, ki izjavljajo iz osebne izkušnje, tj. 38% in splošnega mnenja (42%), najmanjši pa v vlogi strokovnjakinje, komentatorke, kjer so ženske reprezentirane v petini primerov.

Tabela 11: Spletne novice: položaj oseb v novicah, 2015

Položaj osebe v novici	Ž	M
Subjekt: novica je o osebi ali o delovanju te osebe	26%	74%
Izjavljalka: oseba reprezentira ali govori iz položaja določene skupine ali organizacije	18%	82%
Strokovnjak_inja/komentator_ka: oseba navaja dodatne informacije, mnenja ali komentarje, ki so utemeljeni v strokovnem poznavanju področja	21%	79%
Osebna izkušnja (oseba podaja mnenje ali komentar na podlagi osebne izkušnje); mnenje nujno ne odraža mišljenja širše skupine	38%	62%
Priča dogodku: oseba daje izjavo ali komentar, ki temelji na neposrednem opazovanju	27%	73%
Splošno mnenje: osebno mnenje izraža splošno mnenje, mnenje 'navadnega državljana_ke'	42%	58%

Vir: Macharia, 2015, str. 66.

6. ZNAČILNOSTI ZAPOSLOVANJA V MEDIJSKIH INDUSTRIJAH IN SPOLNE SPECIFIKE

Pri zaposlovanju v medijskih industrijah smo se osredotočili na novinarski poklic, za katerega številne avtorice in avtorji ugotavljajo, da je v obdobju od 1990 let dalje postopno prišlo do izrazite degradacije tega poklica. Degradacija novinarstva je posledica poslabševanja razmer pri zaposlovanju in naraščanja neenakosti med redno in prekarno zaposlenimi novinarji in novinarkami in posledica privatizacije ter komercializacije medijev vključno z izgube avtonomije novinarjev_k, ipd. (Babič Košir 2002, Lubej 2003, Banjanac Lubej 2003, Klinar 2004, Drakulič 2006, Nahtigal 2006, Jurančič 2008).

Glede na formalnopravni status so izpostavljene tri skupine novinarjev in novinark:

- redno zaposleni
- samostojni novinarji_ke
- svobodni novinarji_ke

Statistični urad RS beleži le podatke o redno zaposlenih in samozaposlenih novinarjih in novinarkah, kot kažejo spodnje tabele. Število zaposlenih novinarjev in novinark je v zadnjih desetih letih precej nihalo. Po podatkih je bilo leta 2005 zaposlenih 438 novinarjev, podatka po spolu Statistični urad RS nima. Ob začetku gospodarske in ekonomske krize leta 2008 se je število zaposlenih novinarjev zmanjšalo, in sicer je bilo zaposlenih 345 oseb, 161 novinarjev in 184 novinark in novinark. Leta 2015 se je število zaposlenih novinarjev in novinark nekoliko povečalo: 376 oseb, od tega 136 moških in 240 žensk. Število samozaposlenih je v proučevanem obdobju majhno, vendar vztrajno narašča.⁵

⁵ Registrski podatki o delovnem aktivnem prebivalstvu glede na vrsto zaposlitve za določen ali nedoločen čas niso dovolj zanesljivi. Kot pojasnjujejo na Statističnem uradu RS, ko se oseba zaposli, na primer, za določen čas in se v vmesnem obdobju spremeni vrsta zaposlitve v nedoločen, vendar pa spremembe ne sporočijo, zato se ta oseba še vedno prišteva med osebe, ki so zaposlene za določen čas, in ne za nedoločen čas.

Tabela 12: Delovno aktivno prebivalstvo v izbranih dejavnostih (SKD 2008), v izbranih poklicnih skupinah (SKP-08) in po spolu, Slovenija, 31.12.2015⁶

	Dejavnost J60.1 Radijska dejavnost			Dejavnost J60.2 Televizijska dejavnost		
	Delovno aktivno prebivalstvo			Delovno aktivno prebivalstvo		
	Skupaj	Moški	Ženske	Skupaj	Moški	Ženske
2015						
2642 Novinarji/novinarke-skupaj	267	98	169	411	158	253
Zaposlene osebe	246	84	162	376	136	240
Samozaposlene osebe	21	14	7	35	22	13
2656						
Napovedovalci/napovedovalke na radiu, televiziji in v drugih medijih- skupaj	44	21	23	28	14	14
Zaposlene osebe	33	17	16	23	z	z
Samozaposlene osebe	11	4	7	5	z	z

Vir: SURS, Statistični register delovno aktivnega prebivalstva (SRDAP)

V določenih celicah, kjer je pojav manjši od praga zaupnosti, so podatki nadomeščeni z znakom "z". Kjer ni pojava, je "-".

Tabela 13: Delovno aktivno prebivalstvo v izbranih dejavnostih (SKD 2008), v izbranih poklicnih skupinah (SKP-08) in po spolu, Slovenija, 31.12.2008

	Dejavnost J60.1 Radijska dejavnost			Dejavnost J60.2 Televizijska dejavnost		
	Delovno aktivno prebivalstvo			Delovno aktivno prebivalstvo		
	Skupaj	Moški	Ženske	Skupaj	Moški	Ženske
2008						
2642 Novinarji/novinarke-skupaj	292	108	184	345	161	184
Zaposlene osebe	284	z	z	337	158	179
Samozaposlene osebe	8	z	z	8	3	5
2656						
Napovedovalci/napovedovalke na radiu, televiziji in v drugih medijih- skupaj	30	19	11	z	z	z
Zaposlene osebe	z	z	11	z	z	z
Samozaposlene osebe	z	z	-	-	-	-

Vir: SURS, Statistični register delovno aktivnega prebivalstva (SRDAP)

V določenih celicah, kjer je pojav manjši od praga zaupnosti, so podatki nadomeščeni z znakom "z". Kjer ni pojava, je "-".

⁶ Standardna klasifikacija poklicev SKP-08 se je začela uporabljati v letu 2011, zato so podatki preračunani za nazaj.

Tabela 14: Delovno aktivno prebivalstvo v izbranih dejavnostih (SKD 2008), v izbranih poklicnih skupinah (SKP-08) in po spolu, Slovenija, 31.12.2005

2005	Dejavnost J60.1 Radijska dejavnost			Dejavnost J60.2 Televizijska dejavnost		
	Delovno aktivno prebivalstvo			Delovno aktivno prebivalstvo		
	Skupaj	Moški	Ženske	Skupaj	Moški	Ženske
2642 Novinarji/novinarke-skupaj	150	65	85	442	213	229
Zaposlene osebe	147	z	z	438	z	z
Samozaposlene osebe	3	z	z	4	z	z
2656 Napovedovalci/napovedovalke na radiu, televiziji in v drugih medijih- skupaj	18	12	6	z	z	z
Zaposlene osebe	z	z	6	z	z	z
Samozaposlene osebe	z	z	-	-	-	-

Vir: SURS, Statistični register delovno aktivnega prebivalstva (SRDAP)

V določenih celicah, kjer je pojav manjši od praga zaupnosti, so podatki nadomeščeni z znakom "z". Kjer ni pojava, je "-".

Na področju zaposlovanja novinarjev in novinark, kot ugotavlja nedavna študija Društva novinarjev Slovenije (Stare 2014), se delež prekarno zaposlenih vztrajno povečuje. Med prekarno zaposlenimi so vsi, ki nimajo redne zaposlitve, kar vključuje samozaposlene (samostojni novinarji, samostojni kulturni delavci in delavke) in svobodne novinarje_ke, ki opravljajo novinarsko delo prek pogodb civilnega prava (npr. avtorska pogodba) in si sami krijejo prispevke za socialno varnost, ali pa delajo celo brez pogodb (ibid.).

Status samostojnega novinarja pridobi oseba pri Ministrstvu za kulturo, ki opredeli status:

Samostojni novinarji so novinarji, ki svojo dejavnost opravljajo kot samostojen poklic. To pomeni, da niso v delovnem razmerju oz. niso delovnem razmerju za več kot polovični delovni čas oz. ne opravljajo druge samostojne poklicne dejavnosti. Postopke za vpis v razvid samostojnih novinarjev vodi ministrstvo, pristojno za kulturo.

Ministrstvo za kulturo vodi zgolj postopek vpisa in izpisa iz razvida, pri tem pa ne spremlja fluktuacije novinarjev in novinark, ki se bodisi zaposlijo bodisi upokojijo. Prav tako ne spremljajo vzrokov za izpis, ne spremljajo verodostojnosti podatkov (tj. dejanskega števila samostojnih novinarjev in novinark) in ne spremljajo načinov zaposlovanja samostojnih novinarjev_k v medijskih hišah (Bric 2010).

Če je bilo po ocenah Sindikata novinarjev l. 2002 med 300 in 400 samostojnih novinark in novinarjev, ki so opravljali novinarsko delo, novejši podatki kažejo na precejšen upad (Babič Košir 2002, Stare 2014, Ministrstvo za kulturo 2016).

V zadnjih šestih letih se je število samostojnih novinarjev in novinark občutno znižalo, kar potrjujejo podatki o razvidu samostojnih novinarjev:

- 16.2. 2010 je bilo 373 samostojnih novinarjev in novinark (Bric, 2010: 16)
- 14.10.2013 je bilo v razvid samostojnih novinarjev vpisanih 245 novinarjev, od tega 136 žensk in 109 moških. Število vpisanih v razvid upada, zlasti žensk, več je izpisa kot vpisa, pri čemer je vpis l. 2014 nekoliko narasel zaradi povečanja prispevkov za socialno varnost na avtorske pogodbe (za tiste brez statusa) (Stare 2014).
- 11.1. 2016 je imelo status samostojnih novinarjev 216 oseb, in sicer 109 moških in 107 žensk (Ministrstvo za kulturo, 2016).

Pri Društvu novinarjev Slovenije ugotavljajo, da so v povprečju novinarji in novinarke vpisani v razvid samostojnih novinarjev med 2 in 4 leti. Najpogostejši razlogi za izstop iz razvida so:

- Redna zaposlitev
- Socialni razlogi (nezmožnost plačevanja socialnih prispevkov)
- Upokojitev
- Sprememba statusa (samostojni podjetniki, samozaposleni v kulturi) (Stare, 2014: 1).

Prav tako pri društvu ocenjujejo, da število samostojnih novinarjev in novinark upada, narašča pa število samostojnih podjetnikov ali samostojnih kulturnih delavcev. Statusa samostojnega novinarja in samostojnega podjetnika sta sicer pravno formalno izenačena, vendar je razlika v tem, da s statusom samostojnega novinarja oseba lahko opravlja samo novinarsko delo, samostojni podjetnik pa ima lahko vpisanih več dejavnosti. Hkrati izpostavljajo tudi prisilno espeizacijo, ko naročniki dela/delodajalci zahtevajo registracijo statusa samostojnega podjetnika, »ker domnevajo, da so tako varnejši pred tožbami za odvisno razmerje in tudi zato, ker so v zakonu o medijih (uredniška avtonomija) opredeljeni le samostojni novinarji, ne pa samostojni podjetniki, ki opravljajo novinarski poklic« (Stare, 2014: 5).

Poleg skupine samostojnih novinarjev in novinark, je skupina svobodnih novinarjev_k, ki je v izrazito prekarjem položaju, saj delo opravljajo prek pogodb civilnega prava (npr. avtorska pogodba), prek študentskih napotnic, ipd. (Drakulič 2006). Delo opravljajo bodisi prek pogodb z minimalno zaščito bodisi brez pogodb, niso socialno in pokojninsko zavarovani (Lubej 2006). O tem, koliko je svobodnih novinarjev in novinark, uradne statistike ne beležijo. Drakulič (2006) navaja podatek, da naj bi bilo svobodnih novinarjev in novinark leta 2006 okoli 400.

7. SINDIKALIZEM IN (ODSOTNOST) SAMO-ORGANIZIRANOST(I)

NOVINARJEV_K

O vplivu poslovnega dela medijev na novinarsko avtonomijo in slabšanje razmer zaposlovanja ter naraščanjem števila svobodnih novinarjev in novinark, ki naj bi predstavljali tretjino vseh, ki opravljajo novinarski poklic, opozarja tudi Nahtigal (2006: 69):

Poslovni del medijev ima neprimerno večjo moč pri določanju konteksta, v katerem naj bi se vzpostavljala uredniška avtonomija in to moč uporablja predvsem za vztrajen pritisk k veliki produkciji in majhnim stroškom. To v Sloveniji med drugim pomeni, da (po ocenah) že tretjina

novinarjev opravlja svoj poklic brez pogodb o redni zaposlitvi in brez osnovnih zagotovil pravne in socialne varnosti.

Nujnost ureditve položaja svobodnih novinarjev_k naslavlja l. 2003 ustanovljena sekcija samostojnih in svobodnih novinarjev znotraj Sindikata novinarjev Slovenije. Tudi v novinarski stavki l. 2004 je bila ena od zahtev, da se uredi položaj te naraščajoče skupine, ki deluje v medijih (Petković 2004). Leta 2005 so na konferenci »Svobodni novinarji – poti iz sive cone« Mreže za profesionalizacijo medijev v jugovzhodni Evropi (v organizaciji Mirovnega inštituta) poudarili potrebo po samoorganizaciji, podpori sindikatov in poklicnih združenj ter ureditev pravnega položaja svobodnih novinarjev_k. Evropska zveza novinarjev (EJF) je v kampanji za izboljšanje pravne zaščite samostojnih in svobodnih novinarjev_k objavila Listino pravic, sprejeto l. 2006, ki je dostopna na spletnih straneh Društva novinarjev Slovenije (<http://novinar.com/drustvo/samostojni-novinarji/listina-pravic/>). Listina pravic izpostavlja naslednje pravice: pravico do vključevanja v sindikat z namenom izboljšanja delovnih razmer za samostojne in svobodne novinarje_ke, izenačenje pravic za vse novinarje_ke pri dostopanju do informacij, varovanju virov, etičnih standardov, pravico do avtorskih pravic, do pogodbe, do samostojnega dela in do socialne zaščite, ki je enakovredna redno zaposlenim (kar vključuje tako plačano bolniško odsotnost, nadomestilo za brezposelnost, starševsko nadomestilo), ter pravico do enake obravnave in dostojnega plačila kot v primeru redno zaposlenih.

Leta 1991 je v veljavo stopila kolektivna pogodba za poklicne novinarje (KPPN), podpisana s strani Gospodarske zbornice Slovenije, Sekcija za tisk, Svet RTV Slovenija in Združenje radijskih postaj Slovenije ter Sindikat novinarjev Slovenije. Kolektivna pogodba za poklicne novinarje (KPPN) velja, kot je navedeno v 2. členu:

Ta pogodba velja za novinarke in novinarje ter urednice in urednike (v nadaljevanju: novinarji), zaposlene pri delodajalcu časopisnoinformativne dejavnosti, radia in televizije, ne glede na to, ali so sklenili delovno razmerje za določen ali nedoločen čas, s polnim ali skrajšanim delovnim časom.

Ta pogodba velja tudi za svobodne novinarje in študente na praksi, ki se usposablajo za novinarski poklic.

V 79. členu pa je zajeta opredelitev izenačitve pogojev plačila redno zaposlenih in svobodnih novinarjev_k:

Plačilo za delo svobodnih novinarjev se določi s posebno pogodbo, in sicer v bruto znesku, pri čemer pogoji ne morejo biti slabši kot za redno zaposlene.

Svobodnim novinarjem se za naročene prispevke povrnejo tudi materialni stroški.

Številni avtorji in avtorice opozarjajo na težavne situacije samostojnih in svobodnih novinarjev_k, med njimi spletnih novinarjev_k, kar se kaže v zamujanju s plačili, nižjimi plačili v primerjavi z redno zaposlenimi, ipd. (Jurančič 2008, Bric 2010, Vobič 2011). Prav tako so bojazni pred izgubo dela pogosto vzrok, da se novinarji_ke, ki so prekarno zaposleni, še posebej v lokalnih medijih, ne izpostavljajo javno in ne opozarjajo na težavno situacijo, kar se kaže tudi, kot ugotavlja Jurančič (2008), v odsotnosti samo-organiziranosti ter slabšega

vključevanja v sindikalno gibanje. Poleg tega na marginaliziranost položaja samostojnih in svobodnih novinarjev_k vplivajo združenja delodajalcev, ki izpodbijajo veljavnost Kolektivne pogodbe za poklicne novinarje, številna pa so tudi razhajanja med delodajalci in sindikatom glede veljavnosti kolektivne pogodbe za samostojne in svobodne novinarje_ke (Babič Košir 2002, Jurančič 2008). Ob vsem tem je značilna tudi popolna odsotnost senzibilnosti za spol in enakost spolov.

8. SKLEP

Pregled zakonodaje iz vidika spola opozori na problem medijskega reproduciranja stereotipnih predstav in vlog žensk in moških ter problem podreprezentacije žensk, zaposlenih na področju medijev, v procesih odločanja in na položajih moči. Problem je predvsem v tem, da umanjka sistematično spremljanje izvajanja zastavljenih mehanizmov, aktivnosti ter sistematično raziskovanje in spremljanje medijev, vključno s statistikami. Uradne statistike beležijo zgolj redno zaposlene novinarje in novinark, Ministrstvo za kulturo vodi razvid samostojnih novinarjev_k, pri čemer pa svobodni novinarji_ke ostajajo povsem spregledana skupina.

Raziskovanje medijev iz vidika spola je v Sloveniji osredotočeno predvsem na reprezentacije spolov v medijih, zlasti na televiziji, kjer je merjena pojavnost na televizijskem ekranu, proučevane so vloge v katerih se pojavljajo ženske in moške, ipd. Delež žensk na televiziji, nastopajočih, je bistveno nižji od deleža moških, tako pri izjavljanju kot nastopanju, pri čemer so vloge spolno diferencirane (vloge predstavnikov politike, stroke, izjave naključno mimoidočih, ipd). Pregled literature pokaže na manko raziskav o zaposlenosti v medijih in o položaju na delovnem mestu po spolu. Obstoječe študije potrjujejo neenakost spolov, ki se kaže v podreprezentiranosti žensk na položajih odločanja v medijskih strukturah (EIGE 2013).

Na področju zaposlovanja uradne statistike zaznavajo feminizacijo novinarstva, saj je med redno zaposlenimi delež novinark precej večji od deleža novinarjev, iz razvida samostojnih novinarjev_k se kaže, da delež vpisov upada, zlasti pri novinarkah. Po ocenah Društva novinarjev Slovenije narašča delež prekarno zaposlenih novinarjev in novinark, zlasti samozaposlenih in novinarjev_k, ki delajo prek avtorskih in drugih pogodb o delu. Neurejenost položaja samostojnih in svobodnih novinarjev_k, zapostavljanje delavskih pravic še poslabšujejo izpodbijanja Kolektivne pogodbe za poklicne novinarje s strani delodajalcev ter razhajanja med delodajalci in sindikatom glede veljavnosti kolektivne pogodbe. Ob tem je značilna tudi popolna odsotnost senzibilnosti za spol, kar se nenazadnje kaže tudi pri spolno neobčutljivi rabi jezika v medijskih vsebinah in poročanjih.

VIRI:

Ažman, Pia (2011): Podoba spolov v pogovornih oddajah novičarskega tipa na TV Slovenija. Magistrska naloga. Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani: Ljubljana.

Babič Košir, Ljuba (2002): Vsi na isti veji. Medijska preža, št. 13, zima 2002, str. 50-51.

Banjanac Lubej, Saša (2003): Novinarji so za direktorje kot delavci v tovarni. Medijska preža, št. 16, marec 2006, str. 29.

Bric, Špela (2010): Formalnopравни položaj svobodnih in samostojnih novinarjev v Sloveniji. Diplomsko delo. Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani. Ljubljana.

Čepič, Mitja (2007): Ženske v pogovornih oddajah slovenskih televizij. Inštitut za civilizacijo in kulturo, Ljubljana.

Drakulič, Igor (2004): (Ne)samostojni in (ne)svobodni. Medijska preža, št. 20/21, nov. 2004, str. 36.

Drakulič, Igor (2006): Svobodni novinarji: kako urediti svoj status? Medijska preža, maj 2006, št. 25/26.

European Institute for Gender Equality – EIGE (2013): Review of the implementation of the Beijing Platform for Action in the EU Member States: Women and the Media — Advancing gender equality in decision-making in media organisations. Dostopno: <http://eige.europa.eu/sites/default/files/MH3113742ENC-Women-and-Media-Report-EIGE.pdf> (3.3.2016).

Gallagher, Margaret (2005): Who Makes the News? Global Media Monitoring Project 2005. The World Association for Christian Communication, London.

Hrženjak, Majda, Vidmar H., Ksenija, Drglin, Zalka, Vendramin, Valerija, Legan, Jerca, Smumavc, Urša (2002): Njena (re)kreacija: Ženske revije v Sloveniji. Ljubljana: Mirovni inštitut.

Humer, Živa (2007): Europeanization and the equal opportunities policy in Slovenia. V *Globalization: perspectives from Central and Eastern Europe* (ed. Fábíán, K.). Amsterdam (etc.): Elsevier, 305-326.

Humer, Živa (2014): Enakost spolov in mediji. Raziskovalno poročilo. Ljubljana: Mirovni inštitut.

Jalušič, Vlasta (2002): *Kako smo hodile v feministično gimnazijo*. Ljubljana: * cf.

Jurančič, Iztok (2008): Svobodnjaki v medijski industriji. Dostopno prek: http://sindikar.novinar.com/?m=18&id_clanek=369.

Kanjuo Mrčela, Aleksandra, Filipovič Hrast, Maša, Humer, Živa (2013): Vrednotenje izvajanja Resolucije o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških, 2005–2013. Dostopno:

http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/enake_moznosti/RENPEZMEvalvacija.pdf (3.3.2016).

Klančar, Saša (2011): Jezik in družbena konstrukcija spolov. Diplomsko naloga. Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani, Ljubljana.

Klinar, Rina (2004): Delodajalec – tako odveč, a hkrati potreben? Medijska preža, št. 20/21, str. 31-33.

Kolektivna pogodba za poklicne novinarje, Uradni list RS, št. 31/91-I.

Lubej, Gašper (2003): Položaj samostojnih in svobodnih novinarjev v Sloveniji. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Lubej, Gašper (2006): Položaj svobodnih in samostojnih novinarjev v Sloveniji. Dostopno prek: http://sindikar.novinar.com/?m=12&id_clanek

Macharia, Sarah, O'Connor, Dermot, Ndangam, Lilian (2010): Who Makes the News? Global Media Monitoring Project 2010. The World Association for Christian Communication, London, Toronto.

Macharia, Sarah (2015): Who Makes the News? Global Media Monitoring Project 2015. The World Association for Christian Communication, London, Toronto.

Metina lista (2016): Analize. Dostopno prek: <http://metadekleta.metinalista.si/category/analize>

Ministrstvo za kulturo (2016): Razvid samostojnih novinarjev. Dostopno prek: http://www.mk.gov.si/si/storitve/postopki/mediji/vpis_v_razvid_samostojnih_novinarjev

Nahtigal, Neva (2006): Kolektivna pogodba za vse novinarje. Medijska preža, maj 2006, št. 25/26, str. 69.

National Watch on Images of Women in the Media – Media Watch (1995): Global Media Monitoring Project. Women's Participation in the News. Media Watch, Toronto, Kanada.

Periodični načrt za izvajanje Resolucije o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških, za leti 2012 in 2013. Dostopno prek http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/enake_moznosti/zakonodaja_in_dokumenti/nacionalni_program_za_enake_moznosti_zensk_in_moskih_2005_2013/

Periodični načrt za izvajanje Resolucije o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških, za leti 2010 in 2011. Dostopno prek

http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/enake_moznosti/zakonodaja_in_dokumenti/nacionalni_program_za_enake_moznosti_zensk_in_moskih_2005_2013/

Periodični načrt za izvajanje Resolucije o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških, za leti 2008 in 2009. Dostopno prek http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/enake_moznosti/zakonodaja_in_dokumenti/nacionalni_program_za_enake_moznosti_zensk_in_moskih_2005_2013/

Periodični načrt za izvajanje Resolucije o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških, za leti 2006 in 2007. Dostopno prek http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/enake_moznosti/zakonodaja_in_dokumenti/nacionalni_program_za_enake_moznosti_zensk_in_moskih_2005_2013/

Petković, Brankica (2004): Novinarska stavka – znanilka novega vala medijske tranzicije. Medijska preža.

Poročilo o izvajanju Resolucije o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških za leti 2012 in 2013. Dostopno prek http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/enake_moznosti/ReNPZEZMPorocilo20122013.pdf

Poročilo o izvajanju Resolucije o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških za leti 2010 in 2011. Dostopno prek http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/enake_moznosti/zakonodaja_in_dokumenti/nacionalni_program_za_enake_moznosti_zensk_in_moskih_2005_2013/

Poročilo o izvajanju Resolucije o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških za leti 2008 in 2009. Dostopno prek http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/enake_moznosti/zakonodaja_in_dokumenti/nacionalni_program_za_enake_moznosti_zensk_in_moskih_2005_2013/

Poročilo o izvajanju Resolucije o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških za obdobje 2006 in 2007. Dostopno prek http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/enake_moznosti/zakonodaja_in_dokumenti/nacionalni_program_za_enake_moznosti_zensk_in_moskih_2005_2013/

Prpič, Marko (2009): Primerjalna analiza osrednjih televizijskih informativnih oddaj 24 ur in Dnevnik. Ljubljana: Inštitut za civilizacijo in kulturo

Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških (2005-2013) Dostopno prek http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/enake_moznosti/zakonodaja_in_dokumenti/nacionalni_program_za_enake_moznosti_zensk_in_moskih_2005_2013/

Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2015-2020. Dostopno prek <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO108>

Resolucija o Nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014-2018 (ReNPJP14-18). Dostopno prek <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO91>

Salobir, Andrej, R., D. (2016): Ali ženskih priimkov res sploh ni mogoče sklanjati. Prispevek objavljen na MMC, RTV SLO. Dostopno prek <http://www.rtv slo.si/kultura/jezikovni-spletovalec/ali-zenskih-priimkov-res-sploh-ni-mogoce-sklanjati/393279>

Spears, George, Seydegart, Kasia, Research, Erin (2000): Who Makes the News? Global Media Monitoring Project 2000. London, The World Association for Christian Communication.

Stare, Špela (2014). Prekerici 2014. Študija. Društvo novinarjev Slovenije, Ljubljana.

Statistični urad Republike Slovenije (2016): Podatki o Delovno aktivnem prebivalstvu v izbranih dejavnostih (SKD 2008), v izbranih poklicnih skupinah (SKP-08) in po spolu, Slovenija.

Šribar, Renata (2011): Interne smernice za spolno občutljivo rabo jezika. Komisija za ženske v znanosti, Ljubljana.

Šribar, Renata (2014): Napotki za spolno občutljivo rabo jezika in praktični primeri dekonstrukcije nekaterih androcentričnih slovničnih pravil. Ženski lobi Slovenije, Ljubljana.

Šribar, Renata (2015): Tudi me bi bile rade kdaj spoštovane. *Primorske novice*, 17.4.2015.

Štih, Katjuša (2005): Reprezentacija spolov v informativnem programu televizije. Diplomaska naloga. Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani: Ljubljana.

Verša, Dorotea (1996): Medijska podoba spolov. Urad za žensko politiko, Vlada RS, Zbirka za enake možnosti: Ljubljana.

Vobič, Igor (2011): Pavperizacija spletnih novinarjev v Sloveniji. *Medijska preža*, št. 40/41, dec. 2011, str. 38-39.

Žagar, Ž., Igor, Milharčič Hladnik, Mirjam (1996): Nekaj izhodiščnih prizadevanj za odpravo seksistične rabe jezika. V: Lenca Bogovič in Zoja Skušek (ur.): *Spol Ž. ISH - Institutum Studiorum Humanitatis* : KUD France Prešern, Ljubljana, str. 163 – 177.

PRILOGE:

Tabela 15: Delovno aktivno prebivalstvo v izbranih dejavnostih (SKD 2008), v izbranih poklicnih skupinah (SKP-08) in po spolu, Slovenija, 31.12.2006

2006	Dejavnost J60.1 Radijska dejavnost			Dejavnost J60.2 Televizijska dejavnost		
	Delovno aktivno prebivalstvo			Delovno aktivno prebivalstvo		
	Skupaj	Moški	Ženske	Skupaj	Moški	Ženske
2642 Novinarji/novinarke- skupaj	158	61	97	450	211	233
Zaposlene osebe	z	z	z	211	z	z
Samozaposlene osebe	z	z	z	4	z	z
2656 Napovedovalci/napovedovalke na radiu, televiziji in v drugih medijih- skupaj	18	12	6	z	z	z
Zaposlene osebe	z	z	6	z	z	z
Samozaposlene osebe	z	z	-	-	-	-

Vir: SURS, Statistični register delovno aktivnega prebivalstva (SRDAP)

V določenih celicah, kjer je pojav manjši od praga zaupnosti, so podatki nadomeščeni z znakom "z". Kjer ni pojava, je "-".

Tabela 16: Delovno aktivno prebivalstvo v izbranih dejavnostih (SKD 2008), v izbranih poklicnih skupinah (SKP-08) in po spolu, Slovenija, 31.12.2007

2007	Dejavnost J60.1 Radijska dejavnost			Dejavnost J60.2 Televizijska dejavnost		
	Delovno aktivno prebivalstvo			Delovno aktivno prebivalstvo		
	Skupaj	Moški	Ženske	Skupaj	Moški	Ženske
2642 Novinarji/novinarke- skupaj	229	94	135	384	176	208
Zaposlene osebe	224	z	z	377	z	z
Samozaposlene osebe	5	z	z	7	z	z
2656 Napovedovalci/napovedovalke na radiu, televiziji in v drugih medijih- skupaj	19	13	6	z	z	z
Zaposlene osebe	z	z	6	z	z	z
Samozaposlene osebe	z	z	-	-	-	-

Vir: SURS, Statistični register delovno aktivnega prebivalstva (SRDAP)

V določenih celicah, kjer je pojav manjši od praga zaupnosti, so podatki nadomeščeni z znakom "z". Kjer ni pojava, je "-".

Tabela 17: Delovno aktivno prebivalstvo v izbranih dejavnostih (SKD 2008), v izbranih poklicnih skupinah (SKP-08) in po spolu, Slovenija, 31.12.2009

2009	Dejavnost J60.1 Radijska dejavnost			Dejavnost J60.2 Televizijska dejavnost		
	Delovno aktivno prebivalstvo			Delovno aktivno prebivalstvo		
	Skupaj	Moški	Ženske	Skupaj	Moški	Ženske
2642 Novinarji/novinarke- skupaj	282	110	172	343	159	184
Zaposlene osebe	274	z	z	332	153	179
Samozaposlene osebe	8	z	z	11	6	5
2656 Napovedovalci/napovedovalke na radiu, televiziji in v drugih medijih- skupaj	29	17	12	z	z	z
Zaposlene osebe	z	z	12	z	z	z
Samozaposlene osebe	z	z	-	-	-	-

Tabela 18: Delovno aktivno prebivalstvo v izbranih dejavnostih (SKD 2008), v izbranih poklicnih skupinah (SKP-08) in po spolu, Slovenija, 31.12.2010

2010	Dejavnost J60.1 Radijska dejavnost			Dejavnost J60.2 Televizijska dejavnost		
	Delovno aktivno prebivalstvo			Delovno aktivno prebivalstvo		
	Skupaj	Moški	Ženske	Skupaj	Moški	Ženske
2642 Novinarji/novinarke- skupaj	272	105	167	353	163	190
Zaposlene osebe	262	z	z	338	155	183
Samozaposlene osebe	10	z	z	15	8	7
2656 Napovedovalci/napovedovalke na radiu, televiziji in v drugih medijih- skupaj	27	15	12	z	z	z
Zaposlene osebe	z	z	12	z	z	z
Samozaposlene osebe	z	z	-	-	-	-

Vir: SURS, Statistični register delovno aktivnega prebivalstva (SRDAP)

V določenih celicah, kjer je pojav manjši od praga zaupnosti, so podatki nadomeščeni z znakom "z". Kjer ni pojava, je "-".

Tabela 19: Delovno aktivno prebivalstvo v izbranih dejavnostih (SKD 2008), v izbranih poklicnih skupinah (SKP-08) in po spolu, Slovenija, 31.12.2011

2011	Dejavnost J60.1 Radijska dejavnost			Dejavnost J60.2 Televizijska dejavnost		
	Delovno aktivno prebivalstvo			Delovno aktivno prebivalstvo		
	Skupaj	Moški	Ženske	Skupaj	Moški	Ženske
2642 Novinarji/novinarke- skupaj	274	105	169	374	168	206
Zaposlene osebe	264	z	z	353	156	197
Samozaposlene osebe	10	z	z	21	12	9
2656 Napovedovalci/napovedovalke na radiu, televiziji in v drugih medijih- skupaj	31	17	14	z	z	z
Zaposlene osebe	28	14	14	z	z	z
Samozaposlene osebe	3	3	-	-	-	-

Vir: SURS, Statistični register delovno aktivnega prebivalstva (SRDAP)

V določenih celicah, kjer je pojav manjši od praga zaupnosti, so podatki nadomeščeni z znakom "z". Kjer ni pojava, je "-".

Tabela 20: Delovno aktivno prebivalstvo v izbranih dejavnostih (SKD 2008), v izbranih poklicnih skupinah (SKP-08) in po spolu, Slovenija, 31.12.2012

2012	Dejavnost J60.1 Radijska dejavnost			Dejavnost J60.2 Televizijska dejavnost		
	Delovno aktivno prebivalstvo			Delovno aktivno prebivalstvo		
	Skupaj	Moški	Ženske	Skupaj	Moški	Ženske
2642 Novinarji/novinarke- skupaj	266	101	165	412	180	232
Zaposlene osebe	257	95	162	389	169	220
Samozaposlene osebe	9	6	3	23	11	12
2656 Napovedovalci/napovedovalke na radiu, televiziji in v drugih medijih- skupaj	30	18	12	27	z	z
Zaposlene osebe	26	14	12	z	z	z
Samozaposlene osebe	4	4	-	z	-	z

Vir: SURS, Statistični register delovno aktivnega prebivalstva (SRDAP)

V določenih celicah, kjer je pojav manjši od praga zaupnosti, so podatki nadomeščeni z znakom "z". Kjer ni pojava, je "-".

Tabela 21: Delovno aktivno prebivalstvo v izbranih dejavnostih (SKD 2008), v izbranih poklicnih skupinah (SKP-08) in po spolu, Slovenija, 31.12.2013

2013	Dejavnost J60.1 Radijska dejavnost			Dejavnost J60.2 Televizijska dejavnost		
	Delovno aktivno prebivalstvo			Delovno aktivno prebivalstvo		
	Skupaj	Moški	Ženske	Skupaj	Moški	Ženske
2642 Novinarji/novinarke-skupaj	266	100	166	385	162	223
Zaposlene osebe	256	93	163	356	147	209
Samozaposlene osebe	10	7	3	29	15	14
2656 Napovedovalci/napovedovalke na radiu, televiziji in v drugih medijih- skupaj	30	19	11	25	12	13
Zaposlene osebe	24	z	z	z	z	z
Samozaposlene osebe	6	z	z	z	-	z

Vir: SURS, Statistični register delovno aktivnega prebivalstva (SRDAP)

V določenih celicah, kjer je pojav manjši od praga zaupnosti, so podatki nadomeščeni z znakom "z". Kjer ni pojava, je "-".

Tabela 22: Delovno aktivno prebivalstvo v izbranih dejavnostih (SKD 2008), v izbranih poklicnih skupinah (SKP-08) in po spolu, Slovenija, 31.12.2014

2014	Dejavnost J60.1 Radijska dejavnost			Dejavnost J60.2 Televizijska dejavnost		
	Delovno aktivno prebivalstvo			Delovno aktivno prebivalstvo		
	Skupaj	Moški	Ženske	Skupaj	Moški	Ženske
2642 Novinarji/novinarke-skupaj	271	103	168	399	160	239
Zaposlene osebe	252	91	161	362	138	224
Samozaposlene osebe	19	12	7	37	22	15
2656 Napovedovalci/napovedovalke na radiu, televiziji in v drugih medijih- skupaj	34	15	19	30	15	15
Zaposlene osebe	26	12	14	25	z	z
Samozaposlene osebe	8	3	5	5	z	z

Vir: SURS, Statistični register delovno aktivnega prebivalstva (SRDAP)

V določenih celicah, kjer je pojav manjši od praga zaupnosti, so podatki nadomeščeni z znakom "z". Kjer ni pojava, je "-".